

ERASMUS+

Co-funded by
the European Union

YOUNG CIVIC MONITORS FOR THE FUTURE

POLICY REPORT

CIVIC EU

YOUNG CIVIC MONITORS FOR THE FUTURE

ERASMUS+

Co-funded by
the European Union

CENTRUL ROMÂN
DE POLITICI EUROPENE

CRPE

DEBATING EUROPE, PROVIDING EXPERTISE

AMAPOLA

PROGETTI PER LA SICUREZZA DELLE PERSONE E DELLE COMUNITÀ

Delna

SABIEDRĪBA PAR ATKĻĀTĪBU
TRANSPARENCY INTERNATIONAL
LATVIJAS NODAĻA

cooperate
communicate
create
change

pina

POROČILO O POLITIKI

V tem poročilu so predstavljeni rezultati inovativnih pilotnih ukrepov civilno-družbenega spremljanja, ki so bili izvedeni v okviru evropskega projekta 2023, v katerem je sodelovalo pet držav. Namen tega poročila je zagotoviti kratek pregled teh izkušenj o udeležbi mladih ter opredeliti izzive in spoznanja, ki jih je pridobil konzorcij. Podrobne informacije o delu vsake od petih skupin za spremljanje so na voljo v njihovih končnih poročilih, s katerimi je povezano to poročilo o politiki.

Poudarek je na udeležbi mladih v družbenem, kulturnem in političnem življenju njihovih mest. Evropska unija je skupni okvir za partnerje in cilj razširjanja.

Poročilo vključuje prispevke vseh projektnih partnerjev, projektnih vodij in osebja.

Kazalo

Uvod

Okvir projekta str 7

Civilno-družbeno spremljanje z mladimi, pristop aktivnega državljanstva str 9

Civilno-družbeno spremljanje v praksi

Priprava, namestitvev in usposabljanje str 11

Primer Italije str 13

Primer Latvije str 15

Primer Grčije str 18

Primer Romunije str 21

Primer Slovenije str 23

Nova spoznanja str 26

Viri str 30

Uvod

Okvir projekta

Civilno-družbeno spremljanje je eden ključnih ukrepov evropskega projekta CIVIC-EU: Young Civic Monitors for the Future, ki ga financira Evropska komisija v okviru programa Erasmus+.

Dvoletno pobudo izvaja konzorcij petih organizacij iz držav EU s strokovnim znanjem o delu z mladimi in za mlade. Organizacije so:

- **Romunski center za evropske politike** - Romunija, vodja
- **Amapola** srl - socialno podjetje - Italija
- **Kulturno izobraževalno društvo PINA** - Slovenija
- **Transparency International Latvia** - Latvija
- **4C** - Cooperate, Communicate, Create, Change (Sodelovanje, Komuniciranje, Ustvarjanje, Spreminjanje) - Grčija

Cilj projekta CIVIC-EU je poudariti pomen sodelovanja mladih v demokratičnih procesih in civilni družbi v Romuniji, Italiji, Sloveniji, Grčiji in Latviji. Mladinskim delavcem in mladim ponuja priložnosti za usposabljanje, organizira dejavnosti za krepitev zmogljivosti in mlade vključuje v državljanska delovanja.

S sodelovanjem v takšnih dejavnostih lahko mladi izrazijo svoje mnenje in odločevalcem predlagajo ideje in priporočila o vprašanih, ki so zanje pomembna. Te predloge bi nato lahko prenesli v ustrezne javne politike, ki bi ustrezale potrebam novih generacij.

Cilji projekta so:

- Usposabljanje in izpopolnjevanje mladinskih delavcev in mladih s programi krepitev zmogljivosti in mentorstva;
- Vzpostavitev mreže civilno-družbenih opazovalcev, da bi mladim zagotovili potrebna orodja za neposredno vplivanje na oblikovanje politik in vplivanje na odločevalce;
- Spremljanje javnih politik in odločitev, ki so pomembne za mlade, ob upoštevanju evropskih ciljev mladih;
- Sodelovanje z odločevalci in zagotavljanje priporočil za izboljšanje javnih politik;
- Širitev dobre prakse o sodelovanju mladih z interaktivno komunikacijsko strategijo in organizacijo javnih dogodkov.

Glavne dejavnosti vključujejo organizacijo usposabljanj, študijskih obiskov, programov izmenjav in kampanj za civilno-družbeno spremljanje ter vzpostavljanje izmenjav med mladimi in njihovimi predstavniki lokalne uprave, pri čemer je treba marginaliziranim skupinam, kot so ženske ali manjšine, zagotoviti prostor za razpravo.

Projekt sestavljajo štiri delovne faze:

- **Faza 1** se osredotoča na upravljanje, spremljanje, ocenjevanje in poročanje
- **Faza 2** se osredotoča na povečanje zmogljivosti mladih in civilno-družbeno spremljanje. Z usposabljanjem, raziskavami in dejavnostmi na terenu bodo mladi spoznali delovanje javnih politik in prispevali k njihovemu izboljšanju.

- **Faza 3** se osredotoča na okrepljen dialog o politikah EU. S kolektivnimi ukrepi in skupinskim delom udeleženci izkoristijo možnost, da se opolnomočijo, pridobijo bistvene spretnosti, okrepijo samozavest in sodelujejo pri vzajemnem učenju z vrstniškim pristopom.
- **Faza 4** se osredotoča na razširjanje, prepoznavnost in uporabo rezultatov projekta.

Projekt je namenjen posameznikom, starim od 16 do 30 let, lokalnim nevladnim organizacijam, civilnim skupinam, javnim organom in širši javnosti.

KRATEK PREGLED PROJEKTOV	
Projekt	Young Civic Monitors for the Future (101090080 – Civic-EU)
Okrajšava projekta	Civic-EU
Partnerji	Romunija, Grčija, Italija, Latvija, Slovenija
Ciljne skupine	mлади mladinske nevladne organizacije javni organi splošna javnost
Trajanje	24 mesecev (November 2022 - November 2024)
Prispevek EU	394.732 EUR

Civilno-družbeno spremljanje z mladimi, pristop aktivnega državljanstva

Civilno-družbeno spremljanje je oblika sodelovanja in aktivnega državljanstva, v kateri državljani posamično ali v skupinah izvajajo raziskave, preverjajo, nadzorujejo in zbirajo predloge o ukrepanjih, ki se financirajo iz javnih sredstev, ali o temah, ki so v javnem interesu. Gre za način sodelovanja v življenju njihove skupnosti, ki se je v zadnjih letih razvil po zaslugi več pilotnih poskusov, ki so jih spodbujale organizacije civilne družbe.

Civilno-družbeno spremljanje je inovativen mehanizem vključevanja mladih, ki vključuje široko paleto različnih dejavnosti in združuje različne discipline, spretnosti, orodja, IKT, individualno ali skupinsko delo. Temelji na bližini dogodka ali politike, za katero se mladi lažje motivirajo s skrbmi, ki so resnične, materialne in jim blizu.

Gre za sodelovalni pristop, ki povezuje civilno-družbene opazovalce in predstavnike lokalnih oblasti, usmerjene v skupni razvoj skupnosti, s posebnim poudarkom na vprašanjih, za katera skrbijo mlajše generacije.

Metodologija projekta vključuje različne metode in sredstva:

- Raziskovalne in terenske dejavnosti, ki jih izvajajo skupine civilno-družbenih opazovalcev, vključno z zbiranjem in analizo javnih podatkov, uporabo digitalnih tehnologij in obiski na kraju samem. Metode akcijsko-raziskovalnega dela mladim omogočajo, da se naučijo in razumejo, kako delujejo javne politike, kako vplivajo na njihova življenja in kako se porabljajo javna sredstva.
- Kolektivno delovanje in skupinsko delo udeležencem, zlasti pripadnikom marginaliziranih skupin, omogočata, da pridobijo spretnosti, kompetence, samozavest, se učijo drug od drugega in izkusijo nove zmožnosti za državljansko udejstvovanje. Vsi ti vidiki so ključni elementi smiselnega sodelovanja javnosti, ki prispeva k razvoju močnejšega in trajnejšega občutka državljanstva.
- Redne delovne skupine med skupinami civilno-družbenih opazovalcev in predstavniki lokalnih oblasti so najboljši način za zagotavljanje »formalnih prostorov« za medsebojno interakcijo in sodelovanje. Civilno-družbeni opazovalci imajo dejanski mandat za izražanje mnenj, prispevkov in predlogov, odločevalci pa jim lahko prisluhnejo in jih upoštevajo v postopkih odločanja na lokalni ravni.

Participativne metode in sredstva (spletna/druga orodja, individualno/skupinsko delo, orodja za vključevanje/javni dogodki/zagovornišтво, prispevki/povratne informacije/spremljanje) so dosledni, vendar prilagodljivi, tako da dopuščajo ustvarjalnost mladih in se prilagajajo različnim kontekstom ter mladim različnih starosti, interesov in potreb. Glede na raznolikost dosedanjih pobud so tri ključna načela, ki opredeljujejo civilno-družbeno spremljanje in ga razlikujejo od drugih državljskih in/ali prostovoljnih dejavnosti.

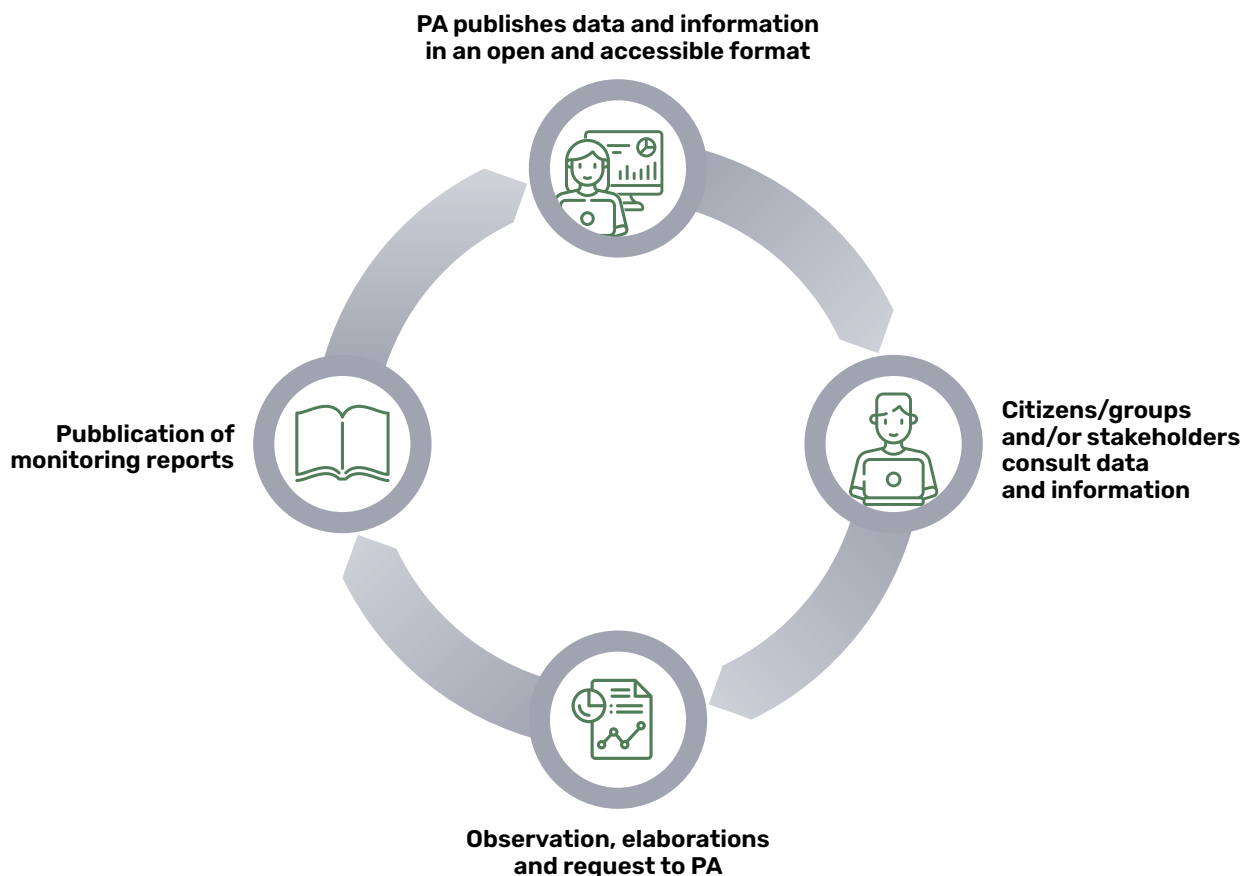
Trije ključni stebri so:

- **Razpoložljivost javnih podatkov/informacij:** Predpogoj je delo na temi ali projektu, ki ga je treba spremljati na podlagi objavljenih informacij, ki jih zagotavljajo javne uprave. Spremljanje je raziskovalna dejavnost, zato mora temeljiti na uradnih in javnih podatkih; glede na temo, ki jo izberete za spremljanje, lahko iščete različne

vrste podatkov: statistične podatke, poročila o poteku javnih del, dokumentacijo o javnih naročilih, javnih izdatkih itd. Z uporabo uradnih virov imajo opazovalci večjo verodostojnost pri oblikovalcih politike. Verjetneje je tudi, da bodo njihovi predlogi upoštevani in bodo pripomogli k izboljšanju politike.

- **Dialog z javnim organom:** Spremljanje je koristno orodje za interakcijo in soočanje z javnimi organi ter za sodelovanje pri javnih odločitvah na konstruktiven in sodelovalen način. Dialog bi mladim lahko pomagal izboljšati njihove sposobnosti kritičnega razmišljanja in spodbudil njihovo radovednost glede vprašanj iz njihovega vsakdanjega življenja ali vprašanj, ki so zanje pomembna. Na strani javnih organov bi dialog z mladimi lahko opozoril na vprašanja, ki niso bila upoštevana, a so v skupnosti pomembna.
- **Sporočanje rezultatov:** Rezultate spremljanja je treba deliti z javnimi uslužbenci in odločevalci ter jim jih predstaviti, da se vzpostavi uspešen krog znanja in izmenjave zamisli ter predlogov za izboljšave. Perspektiva mladih lahko prinese nove prispevke in ideje k projektu, ki se spremlja, ter tako spodbuja pozitivne spremembe in inovacije. Razširjanje lahko poteka z objavo na spletni platformi, v medijih ali na javnih predstavitvenih dogodkih.

Civilno-družbeno spremljanje je pobuda za sodelovanje, saj vključuje sodelovanje politikov, javnih uslužbencev in državljanov (tako mladih kot starejših generacij). Da bi dosegli uspeh, morajo učinkovito komunicirati in razumeti kompleksnost drug drugega. S spreminjanjem posameznih slabosti v prednosti lahko dosežejo skupne cilje.

Civilno-družbeno spremljanje v praksi

Priprava, namestitvev in usposabljanje

Faza 2 projekta CIVIC-EU je bila namenjena dejavnostim civilno-družbenega spremljanja na lokalni ravni. V njej so bile izvedene dejavnosti, namenjene mladinskim delavcem, druge pa mladim.

Prva dejavnost je bila 3-dnevna **meddržavna izmenjava v Ljubljani** (Slovenija), namenjena mladinskim delavcem, ki so usklajevali dejavnosti spremljanja z mladimi. Namen izmenjave je bil okrepiti njihove zmogljivosti za vključevanje mladih v pobude aktivnega državljanstva in spodbujati mreženje med mladimi in lokalnimi institucijami ter zainteresiranimi stranmi na lokalni in evropski ravni.

Izmenjava je bila oblika usposabljanja, ki so ga skupaj načrtovali in izvedli vsi partnerji. Vsi partnerji so prispevali k njeni zasnovi in vsebini. Glavne teme so bile naslednje:

- Udeležba mladih: teorija, koncepti, povezava s strategijo EU za mlade;
- Dobre prakse o udeležbi in sodelovanju mladih, ki jih izvajajo partnerske organizacije;
- Civilno-družbeno spremljanje: opredelitev, metodologija, faze procesa, primeri projektov civilno-družbenega spremljanja po vsej Evropi;
- Delo z javnimi informacijami in podatki javnega značaja;
- Spletne in druge prakse in orodja za doseganje mladih;

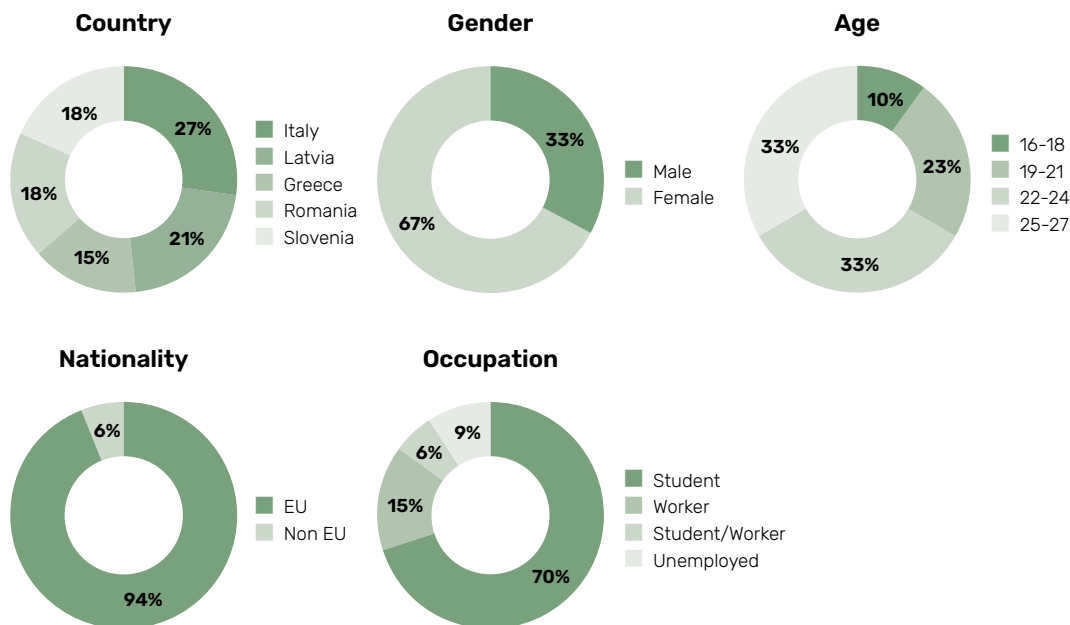
Druga dejavnost je bila **zaposlovanje in vzpostavitev skupine monitorjev**. Vsak partner se je odločil, kako izbrati mlade udeležence glede na svoje poslanstvo, organizacijo in izkušnje pri delu z mladimi, starimi od 16 do 29 let.

Da bi dosegli marginalizirane skupine, je bilo dogovorjeno, da bi se bilo treba, kadar koli je bilo to mogoče, bolj osredotočiti na neformalna okolja z neformalnimi skupinami kot pa na šole ali univerze.

Tretja pripravljalna dejavnost je bilo usposabljanje skupine za civilno-družbeno spremljanje. Tako kot pri prejšnjih dejavnostih so tudi pri tem programu partnerji skupaj razvili skupno strukturo. S tem je bila zagotovljena skupna strategija za podporo in opolnomočenje mladih.

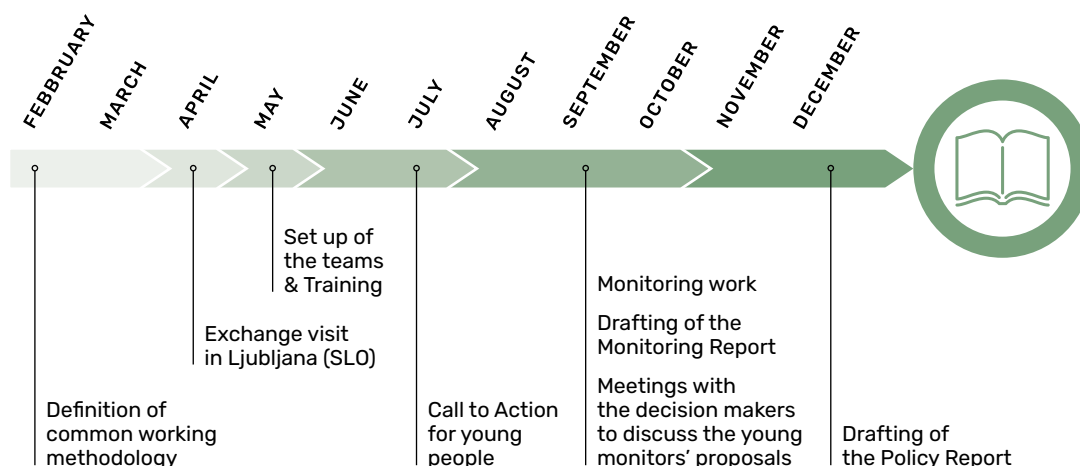
Ob upoštevanju petih skupin je skupno število mladih, vključenih v dejavnosti civilno-družbenega spremljanja na lokalni ravni, **33**.

V nadaljevanju grafi prikazujejo glavne značilnosti glede na državo izvora, spol, starost in državljanstvo.

Na splošno je večina mladih, vključenih v narodne skupine civilno-družbenega spremljanja, žensk, predvsem študentk, starih med 22 in 27 let (enako za starostne skupine 22-24 in 25-27 let). Z nižjo vrednostjo jim sledijo osebe, stare od 19 do 21 let.

Civilno-družbeno spremljanje se je izkazalo za primerno in privlačno obliko vključevanja državljanov za različne skupine mladih posameznikov, zlasti pri posebnih kategorijah, kot so univerzitetni študenti na področjih, kot so pravo, politične vede in socialno varstvo, pa tudi pri prostovoljcih ali delavcih s krajšim delovnim časom.

Primer Italije

Skupina za civilno-družbeno spremljanje

V fazi načrtovanja je bila sprejeta odločitev, da se spremljanje izvede v okolici mesta Torino, da bi mladim, ki ne živijo v metropolitanskem okolju in imajo običajno manj priložnosti, omogočili sodelovanje v evropskem projektu.

Izbrano območje je vključevalo štiri srednje velike občine v severnem delu Torina, kjer je Amapola lahko izkoristila podporo zadruga Orso, ki vodi in upravlja mladinske storitve, kot sta mladinski center in informacijski center za mlade (Informagiovani).

Skupina za projekt je bila ustanovljena ad hoc. Edini pogoj za sodelovanje je bila starost 18 let ali več.

Promocija za vpis je potekala tako na spletu – prek družbenih medijev Amapole, zadruga Orso in občin – kot tudi zunaj njega z brošuro in neposrednimi stiki z lokalnimi združenji, skupinami in mladimi posamezniki, ki živijo na zainteresiranem območju.

Mladi so pri civilno-družbenem spremljanju sodelovali prostovoljno. Skupino je sestavljalo devet oseb, starih od 18 do 26 let, pri čemer je bila zastopanost obeh spolov precej enakomerna. Njihova raznolikost ni bila omejena na starost in spol, saj so bili različnih narodnosti, izobrazbe in izkušenj: nekateri so bili prostovoljci javne uprave v lokalnih službah, drugi univerzitetni študenti, tretji pa migranti, ki so začasno živeli v sosednjih občinah. Po vpisu so se udeležili usposabljanja o civilno-družbenem spremljanju, ki sta ga zagotovila Amapola in

Orso in je potekalo med junijem in julijem 2023.

Povzetek poročila o spremljanju

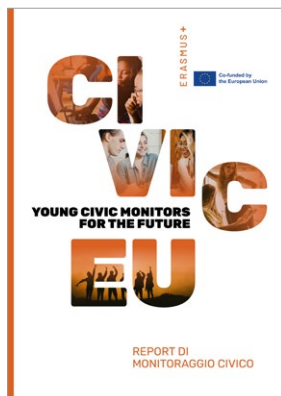
Italijanski mladi civilno-družbeni opazovalci so se odločili, da bodo evidentirali lokalne javne storitve, ki so na voljo posameznikom, starim od 16 do 29 let, da bi bolje razumeli njihove strukture in funkcije ter izboljšali njihovo kakovost.

Analiza se posebej osredotoča na storitve in ugodnosti, ki jih zagotavlja lokalna uprava na

področjih zaposlovanja, izobraževanja, prostočasnih dejavnosti in vključevanja skupnosti. Te teme so najbolj vplivale na življenje mladih in so jih zato zanimale.

V okviru zgoraj navedenih storitev so bile preučene štiri občine na metropolitanskem območju Torina, in sicer Caselle Torinese, Ciriè, Nole Canavese in San Maurizio. Nekatera med njimi so srednje velika mesta (Caselle 13.878 prebivalcev, Ciriè 18.112 prebivalcev), druga so manjša (Nole 6.743 prebivalcev, San Maurizio 10.349 prebivalcev). Ta mesta so bila izbrana kot kontekst za spremljanje, ker tam živi ali dela večina mladih udeležencev, zato so jim ti kraji dobro znani in pomembni.

Dejavnost je potekala septembra in oktobra 2023 v obliki skupnih srečanj in individualnega dela pod nadzorom Amapole in Orsa. Opazovalci so delali v treh manjših skupinah, po ena za vsako občino, pri čemer sta bili občini Ciriè in Caselle obravnavani skupaj. Skupina je podala številna priporočila za izboljšanje lokalnih storitev, ki jih je spremljala, kot so povečanje števila razpoložljivih študijskih prostorov in delovnega časa javnih knjižnic, izboljšanje dostopa do brezžičnega interneta, izboljšanje komunikacije (zlasti na spletu) ter zagotavljanje kontinuitete javnih dogodkov in krajev, ki so privlačni za mlade.

Italijansko poročilo o spremljanju

Primer Latvije

Skupina za civilno-družbeno spremljanje

Organizacija Transparency International Latvia (Delna) je od 29. junija do 1. julija 2023 organizirala tridnevno usposabljanje, na katerem je sedem aktivnih mladih (starih od 16 do 19 let) iz mesta Liepaja, regij Južne Kurlandije in Dobele seznanila s strategijo EU za mlade 2022–2027, procesom in metodologijo civilno-družbenega spremljanja, analizo podatkov in možnostmi državljanske udeležbe mladih v občinah v Latviji. Delna je organizirala tudi obisk mestnega sveta Liepaja, kjer so se mladi srečali z občinskim vodstvom in upravnim osebjem. 12. julija 2023 se je predstavnica Delne in mladinska vodja usposabljanja Trīne Žagare v mestu Liepaja ponovno srečala z mladimi in razpravljala o napredku njihovega procesa spremljanja ter jih še naprej vključevala v prihodnje projektne dejavnosti.

Udeleženci, ki so se udeležili usposabljanja, so informacije o usposabljanju našli prek

lokalnih mladinskih organizacij in mladinskih centrov v mestu Liepaja in regiji Južne Kurlandije ter na Delninih družbenih medijih (spletna stran www.delna.lv, mesečno glasilo, Facebook, Twitter, Instagram). Razpis za udeležence je bil objavljen tudi na spletni strani lokalne nevladne organizacije »Radi Vidi Pats«, ki deluje v mestu Liepaja in s katero je Delna razvila sodelovanje ter tako razširila lokalne komunikacijske dejavnosti. Vsi udeleženci so se na usposabljanje prijavili prostovoljno in navedli svojo

motivacijo za sodelovanje. Pri postopku izbiranja udeležencev smo dali prednost tistim brez ali z malo izkušnjami na področju državljanske udeležbe mladih in udeležencem s podeželja.

Med usposabljanjem so udeleženci glede na svoja zanimanja oblikovali tri skupine in se dogovorili o določeni temi, ki jo bodo spremljali na občinski ravni. Najprej so na spletu zbrali informacije o temi, da bi utemeljili svoje zanimanje in širši vpliv teme na lokalno skupnost ter določili cilj poročila o spremljanju. Nato so vse skupine pripravile osnutek načrta dejavnosti za postopek spremljanja. Zadnji dan usposabljanja so vsi udeleženci zagotovili, da želijo nadaljevati z delom na poročilih o spremljanju, podpisali sporazume o sodelovanju z Delno in pridobili raven usposobljenih mladih civilno-družbenih opazovalcev (vodij usposabljanja).

Mladino so zanimala različne teme. Prva skupina je raziskovala razloge za prekinitvev prenove šolske avle srednje šole Nīca in njeno dolgotrajno zavlačevanje. Druga skupina se je odločila za spremljanje načrtovanih aktivnosti, programa prostovoljstva in usposobljenosti skupine projekta »Liepaja – Evropska prestolnica kulture 2027«. Tretja skupina je preučevala storitve na področju duševnega in psihološkega zdravja, ki so na voljo mladim v mestu Liepaja, in kako občina o teh storitvah obvešča tiste, ki potrebujejo pomoč.

Naslednja dva tedna (od 5. do 20. julija 2023) je vsaka od treh skupin pripravila načrt dejavnosti in izvajala spremljanje ter se redno srečevala s predstavniki organizacije Delna prek spleta in prejemale mentorstvo v postopku spremljanja. 12. julija 2023 se je predstavica Delne in mladinska vodja usposabljanja Trīne Žagare v mestu Liepaja sestala z vsemi tremi skupinami in se z njimi osebno pogovorila o napredku njihovega procesa spremljanja ter podala priporočila, kako izboljšati spremljanje in doseči najboljše rezultate. Trīne je predstavila tudi predlogo poročila o spremljanju, načrtovala srečanja z občinskimi voditelji itd. Mladi so sami vodili proces spremljanja: Razdelili so si naloge in odgovornosti, načrtovali sestanke s predstavniki institucij, ki so ključnega pomena za razumevanje predmeta spremljanja, zbirali informacije na spletu in osebno ter izvajali intervjuje in ankete. Avgusta 2023 sta prva in druga skupina predstavili poročila o spremljanju političnim odločevalcem ter upravi mesta Liepaja in Južne Kurlandije. Tretja skupina je svoje poročilo o spremljanju poslala mestnemu svetu mesta Liepaja in potrdila, da je pripravljena na nadaljnje razprave in sodelovanje z občino in pristojnimi institucijami za izboljšanje razpoložljivosti storitev na področju duševnega zdravja mladih v mestu.

Povzetek poročila o spremljanju

Sedem aktivnih mladih (starih od 16 do 19 let) iz mesta Liepaja, regij Južne Kurlandije in Dobele je od 5. do 20. julija 2023 sodelovalo pri civilno-družbenem spremljanju občinskih politik in sestavljalo poročila o spremljanju. Mladino so zanimale naslednje teme:

- Razlogi za prekinitvev prenove šolske avle srednje šole Nīca in njeno dolgotrajno zavlačevanje. Cilj civilno-družbenega spremljanja je bil raziskati razloge za prekinitvev in dolgotrajno zamudo pri obnovitvenih delih v dvorani srednje šole Nīca. Tema poročila je bila pomembna, saj sta prekinitvev in nedokončanje gradnje še naprej vplivala na šolsko življenje, vključno z življenjem avtorjev poročila, ki so dijaki srednje šole Nīca.
- Spremljanje izvajanja projekta Liepaja – Evropska prestolnica kulture 2027. Glavni cilj poročila o spremljanju je bil spremljanje načrtovanih dejavnosti, programa prostovoljstva in usposobljenosti skupine projekta »Liepaja – Evropska prestolnica kulture 2027«. Avtorja poročila o spremljanju sta dijaka državne tehniške šole v Liepaji. Tema je pomembna, saj je pomembna za kulturni razvoj mesta Liepaja in ponuja možnosti za vključevanje javnosti, da preuči in spremlja proces, ki se odvija, hkrati pa je obveščena o dejavnostih in v njih sodeluje. Izbira teme je bila odvisna tudi od osebnih interesov mladih.
- Storitve na področju duševnega in psihološkega zdravja, ki so na voljo mladim v mestu Liepaja, in kako občina o teh storitvah obvešča tiste, ki potrebujejo pomoč. Avtorji poročila o spremljanju so trije mladi srednješolci. Glavni cilj civilno-družbenega spremljanja je oceniti dostopnost storitev na področju duševnega zdravja za mlade v

mestu Liepaja. Glede na široko naravo teme in razmeroma kratko obdobje spremljanja od 5. do 20. julija 2023 so se avtorji poročila o spremljanju osredotočili na razmere v šolah mesta Liepaja, izkušnje učencev s šolskimi psihologi, njihovo razpoložljivost in usposobljenost (izobrazba in delovne izkušnje). Spremljanje je potekalo na vseh šolah mesta Liepaja, kjer je bilo po podatkih iz leta 2021 skupno vpisanih 8301 učencev. Pozornost je bila namenjena tudi obstoječim vprašanjem, ki niso povezana le z razpoložljivostjo storitev, temveč tudi z izkušnjami mladih pri interakciji s psihologi.

Mladi so z državljskim spremljanjem začeli 5. julija 2023, potem ko so se udeležili usposabljanja, ki ga je organizirala Delna, z naslovom »Kako izvajati civilno-družbeno spremljanje v občini«. Mladi so najprej zbrali in analizirali informacije, dostopne na spletu, nato pa izdelali načrt dejavnosti za izvajanje civilno-družbenega spremljanja. Za pridobitev dodatnega vpogleda v temo, ki jih je zanimala, so razdelili anketne vprašalnike ter se pogovarjali s strokovnjaki in posamezniki, ki se neposredno ukvarjajo s to temo.

Mladi so priznali, da so med državljskim spremljanjem imeli težave s pridobivanjem informacij na spletni strani občine in v drugih povezanih javnih virih v zvezi z njihovimi interesnimi področji. Med iskanjem teh virov mladi pogosto niso uspeli najti potrebnih informacij. Najdragocenejši vir pridobivanja informacij po mnenju mladih so bili pogovori s strokovnjaki.

Latvijsko poročilo o spremljanju

Primer Grčije

Skupina za civilno-družbeno spremljanje

Skupina je bila oblikovana izključno za ta projekt. Promocija vpisa udeležencev je potekala tako na spletu - prek družbenih medijev, s pošiljanjem novic vsem naročenim uporabnikom uradne spletne strani in z osebnimi vabili mladim, ki so iskali motivacijo za uporabo svojega znanja ali študija in hkrati prispevali k lokalni skupnosti - kot tudi zunaj njega z informativno brošuro, ki je bila deljena interno, pa tudi z neposrednim stikom z ljudmi, ki so se udeležili drugih delovanj in usposabljanj pod okriljem 4C.

Udeleženci civilno-družbenega spremljanja so bili torej v to usposabljanje vključeni na lastno pobudo. Prostovoljci so izpolnili ustrezen obrazec za sodelovanje in od skupno 25 prijavljenih se je lokalnega usposabljanja udeležilo 17 prostovoljcev, od katerih jih je 5 opravilo spremljanje in predstavilo rezultate. Med usposabljanjem so bile izvedene izkustvene dejavnosti za krepitev sodelujoče skupine, predstavljene so bile razlike med spremljanjem in javno politiko ter obravnavani primeri civilno-družbenega spremljanja

v mestu Atene. Z uporabo aplikacije Padlet so udeleženci poleti lažje ostali v stiku in beležili svoja opažanja in si izmenjevali vse informacije. Organizirana je bila medsebojna komunikacija, poleti pa so v okolici Aten potekale dejavnosti civilno-družbenega spremljanja. Vodje usposabljanja so bile v stiku s skupinami, da bi zagotovile, da delajo na svojih poročilih, in ponudile pomoč, ki bi jo udeleženci morda potrebovali. Po dejavnostih so udeleženci razpravljali o dejanskih primerih v Atenah, kjer bi bilo mogoče

izvajati spremljanje. Udeleženci so pripravili štiri konkretne primere in se razdelili v skupine glede na to, s katerim primerom so se želeli ukvarjati. Končni rezultat so bila tri poročila o spremljanju, pripravljena s strani petih mladih.

Zadnji dan usposabljanja je bil namenjen razmisleku o uspehu dejavnosti in temeljnem znanju, ki so ga udeleženci pridobili, hkrati pa so razmišljali o morebitnih predlogih za spremembe, ki bi jih želeli omeniti pri evalvaciji.

Povzetek poročila o spremljanju

Grška organizacija 4C - Cooperate - Communicate - Create - Change je izvedla civilno-družbeno spremljanje različnih področij državlanskega življenja, v okviru katerega so bila

od julija do septembra 2023 pripravljena tri poročila o spremljanju. Pobude za civilno-družbeno spremljanje so vključevale vrsto perečih vprašanj v Atenah, ki se nanašajo na zavezanost mesta k urbanemu razvoju, trajnosti, sodelovanju javnosti pri sprejemanju odločitev in družbeni blaginji. Vključevale so prizadevanja, kot so projekt »Velika promenada v Atenah«, razprave o nujnosti in varnosti univerzitetne policije ter projekt preнове Trga 28. oktobra in predlagani razvoj.

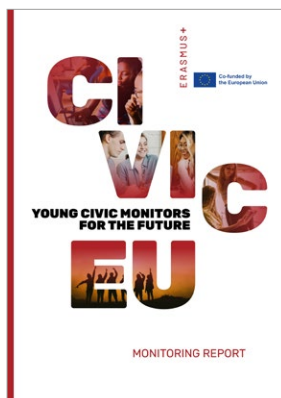
Izbrane politike v Atenah so odražale različne skrbi in prednostne naloge, ki so se jih mladi civilno-družbeni opazovalci odločili raziskati in aktivno sodelovati pri njih:

- Razlogi za projekt »Velika promenada v Atenah« (GPA) so bili raziskati zamudo pri gradnji in kako bi jih lahko bolj vključili v postopek odločanja. Projekt predstavlja pobudo za urbani razvoj, katere cilj je preoblikovati mesto Atene v pešcem prijaznejše, trajnostno in kulturno živahno mesto z novimi priložnostmi za prebivalce. Projekt »Velika promenada v Atenah« je bil v okviru nujnih ukrepov odobren maja 2020, gradnja pa je bila končana v enem mesecu. Vendar pa so pomisleki in protesti privedli do sprememb projekta in avgusta 2021 je bilo objavljeno, da bo projekt postal trajen z nekaterimi spremembami, ki bodo upoštevale prometne potrebe. Kljub nekaterim pravnim izzivom so obnovitvena dela napredovala in naj bi bila končana v približno 16 do 20 mesecih, kar je v skladu z javnim interesom in odobritvami sveta za načrtovanje.
- Primer univerzitetne policije, namen predloga in varnost študentov ter štirimesečno policijsko izobraževanje z vprašanjem, ali je to nujno. Univerzitetna policija bo delovala na štirih univerzah v najpomembnejših mestih: na treh univerzah v Atenah (Atenska univerza za ekonomijo in poslovanje, Nacionalna tehnična univerza v Atenah ter Nacionalna in Kapodistrijska univerza v Atenah) in eni v Solunu (Aristotelova univerza

v Solunu). Ideja je integracija s organom posebne straže, ki bi bil v bližini navedenih univerz in bi posredoval, kadar bi bilo to potrebno. Izobraževalnega načrta bi se udeležilo približno 400 ljudi, predvsem moških, ki bi se poučili o kazenskem postopku, ustavnem pravu, kriminologiji, socialni, moralni in telesni vzgoji, samoobrambi, ravnanju z orožjem ter analizi resničnih in virtualnih scenarijev. Cilj je razvoj intelektualnih, duševnih in telesnih sposobnosti.

- Poročilo opisuje zgodovinski kontekst Trga 28. oktobra in načrt občine, ki namerava na tem območju zgraditi šolski kompleks. V njem je poudarjen pomen trga kot zelenega in biotsko raznovrstnega prostora ter njegova vloga kot rekreativnega središča za skupnost. V poročilu so podrobno opisane tudi dejavnosti civilno-družbenega spremljanja, ki so jih izvajali zaskrbljeni državljani, vključno s spletnimi peticijami, udeležbo na občinskih srečanjih, miroljubnimi protesti, pravnimi ukrepi in prizadevanji za sodelovanje skupnosti. Skupni cilj teh ukrepov je bil ohranitev trga in ozaveščanje o njegovem pomenu, saj predlagana gradnja utegne spremeniti njegov značaj in ekološko vrednost.

Grško poročilo o spremljanju

Primer Romunije

Skupina za civilno-družbeno spremljanje

Mladi civilno-družbeni opazovalci so se udeležili dejavnosti civilno-družbenega spremljanja, potem ko so se v Bukarešti udeležili usposabljanja o spremljanju izvajanja javnih politik na lokalni ravni, ki ga je koordinirala skupina CRPE. Opazovalci so bili pozorni na to, da so izbrali politike, ki so pomembne tudi za širši evropski politični prostor, in sicer področja zelene politike in politike urbanega razvoja.

Skupina civilno-družbenih opazovalcev je bila izbrana na podlagi internega razpisa za sodelovanje v mreži mladih, s katerimi je sodelovala organizacija CRPE. Hkrati smo pobudo razširili med mrežo mladinskih delavcev, ki so ustanovili pobudo, priljubljeno med mladimi ("Politică la Minut"). Sodelovanje mladih pri pristopu civilno-družbenega spremljanja je bilo torej prostovoljno. Vsi so študenti, stari od 20 do 23 let, z izkušnjami na področju prava, politologije ali javne politike.

Pri organizaciji dejavnosti civilno-družbenega spremljanja so sodelovali mladinski delavci, izbrani mladi in koordinator organizacije CRPE. Komunikacija je potekala tako na kraju samem kot prek spleta, pri čemer so delali individualno ali skupinsko. Opazovalci so izbrali teme, ki so bile pomembne za njihove skupnosti in starostne skupine. Odražale so skrbi državljanov, ki živijo v Bukarešti in okoliških skupnostih, skrbi, ki so se nanašale na široko starostno skupino, ne le na mlade.

Povzetek poročila o spremljanju

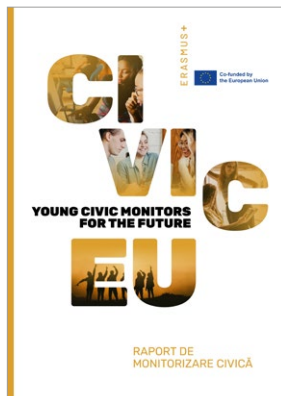
Spremljanje je bilo osredotočeno na Bukarešto. Mesto je razdeljeno na šest „sektorjev“ ali okrožij. Upravne pristojnosti so razdeljene med glavno mestno hišo v Bukarešti in okrožne mestne hiše. Glavne javne storitve, kot so javni prevoz in vzdrževanje glavnih avenij, javna razsvetljava, ogrevanje ali vzdrževanje večjih javnih parkov, so v pristojnosti glavne mestne hiše, medtem ko so okrožja odgovorna za ravnanje z odpadki, vzdrževanje manjših avenij in zelenih površin, stanovanj, okrožne policije itd.

Bukarešta je ena izmed evropskih prestolnic z najnižjimi kakovostnimi kazalniki glede stanja okolja. Dostopnost in kakovost v mestu sta slabi. Mobilnost temelji na avtomobilih, javni prevoz se premalo izkorišča, okoliška infrastruktura je slaba, uporaba koles ali širitev površin za pešce pa sta le redko predmet javne razprave. Bukarešta je tretje najbolj

prometno obremenjeno mesto v EU. Senzorji kakovosti zraka so pogosto rdeči, mesto pa še vedno nima celostnega načrta za kakovost zraka.

Civilno-družbeni opazovalci so analizirali več ključnih področij mestne politike: ravnanje z odpadki, predpisov za gradbene cone in zelene površine. Osredotočili so se na določene sektorje Bukarešte ali pa so obravnavali politike in zakonodajo celotnega mesta, kot v primeru gradbenih predpisov. Mestnim oblastem so podali tudi priporočila in konkretne ukrepe za uresničitev teh priporočil. Natančneje:

- Prvo poročilo je bilo namenjeno spremljanju modro-zelene infrastrukture v Bukarešti (2. okrožje) s poudarkom na predlogih politike za izboljšanje kakovosti življenja njenih prebivalcev.
- Drugo poročilo je analiziralo javne politike glede ravnanja z odpadki v Bukarešti (3. okrožje), ki so posledica pomanjkanja preglednosti, slabe kakovosti podatkov in nezadostnih podrobnosti o sledljivosti odpadkov.
- Tretje poročilo se je osredotočalo na izzive, ki so del gradbenih predpisov v Bukarešti, in poudarilo zaskrbljenost zaradi korupcije v postopku izdaje dovoljenj, kar lahko ogrozi varnost in kakovost projektov.

Romunsko poročilo o spremljanju

Primer Slovenije

Skupina za civilno-družbeno spremljanje

Kulturno izobraževalno društvo PiNA, ki je koordiniralo projektne dejavnosti v Sloveniji, je proces spremljanja izvedlo v sodelovanju z organizacijo TiPovej in Oddelkom za kulturo - Uradom za mladino Mestne občine Ljubljana.

Vabilo k sodelovanju v projektu je bilo poslano prek različnih spletnih kanalov mladinskih organizacij in mrež, ki podpirajo vključevanje mladih v skupnost. Na prvem informativnem srečanju 22. junija se je vabilu odzvalo 12 mladih, od katerih se jih je kasneje šest aktivno vključilo v projekt, in sicer z udeležbo na nacionalnem usposabljanju in začetkom

procesa spremljanja. Nacionalno usposabljanje in spremljanje je potekalo prek spleta in na kraju samem.

Skupino opazovalcev so sestavljali mladi, ki jih je zanimala Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade in s tem povezana kakovost življenja mladih v mestu. Mladi civilno-družbeni opazovalci so izbrali področja, ki so jih zanimala, ter se posvetili raziskovanju in spremljanju izvajanja politik. V skupini so bili večinoma študenti in ena zaposlena oseba. Motivirala jih je radovednost o dogajanju na posameznem področju in želja, da bi s svojimi predlogi lahko vplivali na izboljšave. Lastnosti skupine: motivacija, radovednost, vztrajnost, organiziranost, radovednost.

V celotnem procesu spremljanja izvajanja politik so mladi udeleženci svoja prizadevanja oprli na vodilno vprašanje: Kaj je že zdaj dobro na posameznih področjih mladinskih politik in kaj bi lahko bilo še boljše?

Povzetek poročila o spremljanju

Skupina mladih je spremljala izvajanje ukrepov znotraj Strategije Mestne občine Ljubljana za mlade 2016–2025.

Interesne skupine so se na mlade civilno-družbene opazovalce odzvale precej šibko. Posledično rezultati trenutnega stanja pri izvajanju politik ne prikazujejo tako izčrpno, kot je bilo predvideno.

Raziskava je potekala med 21. septembrom in 20. oktobrom 2023 prek pisarniškega dela, intervjujev in spletnih vprašalnikov.

Rezultati raziskave so pokazali, da si mladi želijo več objektov, ki bi podpirali njihovo aktivno udeležbo v družbi, več možnosti za kratkotrajno zaposlitev s krajšim delovnim časom, ki bi jim omogočila večjo samostojnost, jasne informacije o dogajanju v mestu in možnostih, ki jih imajo, ter boljše povezave javnega prevoza med vsemi deli občine, vključno s podeželjem. Podeželska območja občine veljajo za območja z manj priložnostmi za mlade in njihovo aktivno udeležbo v skupnosti. Programske mreže nevladnih organizacij, ki jih podpira občina, veljajo za dobra orodja za izvajanje ukrepov za izboljšanje kakovosti življenja mladih v mestu. Več poudarka bi bilo treba nameniti obveščanju mladih. V zvezi s podjetništvom in inovacijami so si mladi želeli več podpore s strani mesta, saj si veliko mladih želi kariero v lastnih podjetjih.

Mladi so priporočili, naj občina skrbi za raznolikost v mestu glede ponudbe kulturnih vsebin, dobrin in storitev, podpira razvoj in vzdrževanje dobrega in zanesljivega sistema javnega prevoza, ki pokriva vse občine, izboljša obveščanje mladih, vključno z razvojem platforme, ki bi predstavljala vse priložnosti, ki so na voljo mladim v mestu. Priporočili so tudi poenotenje opredelitve pojma mladine, ki jo uporabljajo različni občinski oddelki, saj trenutno stanje raziskovalcem ne omogoča merjenja vpliva izvedenih ukrepov na prebivalstvo. Občina bi morala še naprej vključevati predstavnike programskih mrež v procese oblikovanja strateških in političnih dokumentov, saj lahko zagotovijo vpogled v vsakodnevne potrebe skupnosti. Občina bi morala oblikovati tudi ukrepe za podporo razvoju podjetij v zagonu in mentorske programe za mlade podjetnike.

Slovensko poročilo o spremljanju

Nova spoznanja

Zadnji del tega poročila se osredotoča na glavne ugotovitve v zvezi s pozitivnimi vidiki in težavami, ki so se pojavile med dejavnostmi civilno-družbenega spremljanja, izvedenimi v petih partnerskih državah, z namenom opredelitve in izmenjave spoznanj, pridobljenih na podlagi pridobljenih izkušenj. Poročilo se osredotoča tudi na koristne predloge za prihodnje podobne pobude na lokalni ali evropski ravni.

V spodnjih razpredelnicah so predstavljeni pozitivni dejavniki (prednosti), težave (slabosti) in predlogi za izboljšave, ki so se pojavili med dejavnostmi.

PREDNOSTI	SLABOSTI
Mladi civilno-družbeni opazovalci so zelo cenili srečanja z lokalnimi politikami oziroma izvoljenimi uradniki ter priložnosti, da jim predstavijo poročila o spremljanju in priporočila	Predolgo usposabljanje glede na dejavnosti spremljanja
Neformalni in odprti pogovori med uradniki lokalnih uprav in mladimi; neposredna komunikacija in odnosi, ki so trajali ves čas spremljanja	Javne politike, ki so jih nekatere skupine izbrale za spremljanje, so bile preobsežne glede na razpoložljivi čas
Kakovostno usposabljanje	Pomanjkanje preglednosti in javno dostopnih podatkov je otežilo teoretično raziskovanje. Občinske spletne strani so slabe, informacije pa običajno niso posodobljene ali enostavno predstavljene
Priložnosti za mlade, da se srečajo in sodelujejo z drugimi vrstniki, ki želijo biti aktivni	Spletni sestanki za preverjanje napredka so bili manj učinkoviti
Motivacijska izkušnja. Mladi so se bolj zavedali svojih pravic in dolžnosti ter mehanizmov državljske udeležbe	Nekatere občine ali lokalne organizacije se na zahteve opazovalcev niso odzvale ali so se odzvale z zamudo
Inovativne metodologije	Spremljanje je bilo med poletjem težje (manjša udeležba in oteženo usklajevanje s strani mladinskih delavcev)
Skupno usposabljanje in skupna metodologija med partnerji	Mlajši udeleženci niso bili dovolj večji, da bi samostojno pripravili poročilo, zato so potrebovali več podpore mladinskih delavcev, kot je bilo pričakovano
Pozitivno in funkcionalno sodelovanje z drugimi organizacijami	Posebne kontekstualne okoliščine (npr. sprememba lokalne vlade, ki je lokalnim organom preprečila vključitev; osebni odnosi, ki so ovirali izvedbo bolj kvalitativne raziskave)
Izvedljiva in enostavna priporočila in predlogi opazovalcev. Velik potencial in enostavno sprejemanje s strani javnih organov	

PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE

USPOSABLJANJE

Usposabljanje naj se osredotoča na zadeve, s katerimi se bodo ukvarjali opazovalci, in ne na splošne vidike civilno-družbenega spremljanja (teorija, koncepti itd.);

Usposabljanje združite z mentorsko dejavnostjo v podporo skupinam za spremljanje;

V proces usposabljanja aktivno vključite lokalne mladinske organizacije in voditelje, da ustvarite bolj privlačno in zanimivo učno okolje za mlade udeležence;

Več časa za dejavnosti, ki krepijo znanje med usposabljanjem; morda bi bilo koristno z drugimi udeleženci deliti več informacij o dejavnostih spremljanja, ki jih je opravila vsaka skupina.

IZVEDBENA FAZA

Spremljanje osredotočite na določeno problematiko, javno delo ali storitev (izogibajte se splošnim vprašanjem);

Vztrajajte pri skupinah vsaj 2–3 ljudi za spremljanje problematike/politike (in ne pri individualnem spremljanju);

Izogibajte se načrtovanju spremljanja v poletnem obdobju. Ena od možnosti je september, da izkoristite motivacijo novega šolskega leta;

Za spremljanje zagotovite več časa (vsaj dva meseca), da bi mladim civilno-družbenim opazovalcem ponudili več priložnosti za srečanja s strokovnjaki, lokalnimi organizacijami in predstavniki različnih političnih strank (po potrebi itd.);

Na polovici obdobja spremljanja organizirajte več osebnih srečanj z opazovalci, da bi razpravljali o rezultatih in vprašanjih;

Spremljana vprašanja bi bilo mogoče poglobljeno obravnavati s podporo trenerja, da bi se mladi lahko poglobili v teme in jih bolje razumeli;

Organizirati pripravljalo delavnico s strokovnjakom na temo, ki jo bo spremljala skupina mladih civilno-družbenih opazovalcev;

Organizirajte več srečanj z državnimi uradniki, na katerih bi lahko tkali trdnejše vezi.

Poudarite pomen posodobljenih in lahko dostopnih informacij ter po možnosti sodelujte z občinami pri izboljšanju predstavitve podatkov v poročilu o spremljanju.

Med našimi izkušnjami smo ugotovili nekaj ključnih spoznanj o udeležbi in državljskem udejstvanju mladih, in sicer:

- **Odnosi z lokalnimi odločevalci so pomembni.** Vključevanje izvoljenih uradnikov je podlaga za trajno zavezanost in neposreden odnos z mladimi. Spremljanje se od drugih oblik državljskega udejstvanja razlikuje po tem, da je močno povezano z javno politiko. Proces civilno-družbenega spremljanja se nanaša na javno politiko: s spremljanjem javne politike ali javne intervencije lahko mladi raziskujejo in bolje razumejo, kako javna politika deluje (ali ne deluje), ter prispevajo k njenemu izboljšanju. Prisotnost izvoljenih uradnikov in lokalnih predstavnikov je ključna na vseh stopnjah procesa, od usposabljanja do spremljanja in nadzora, zato jo je treba skrbno načrtovati in upravljati ves čas procesa. Neposredno znanje in sodelovanje spodbujata dobre odnose med mladimi državljani in odraslimi, olajšujeta stalno komunikacijo, zagotavljata popolno razumevanje izvajanja javnih politik in omogočata vključevanje predlogov mladih.
- **Civilno-družbeno spremljanje je praksa sodelovanja, ki navdihuje in krepi mlade državljane.** Za udeležence je bila to povsem nova, zahtevna in spodbudna izkušnja. Kombinacija usposabljanja, raziskovanja in terenskega dela omogoča izpolnjevanje različnih interesov in spretnosti opazovalcev. Mladim približa politično in družbeno življenje njihovega mesta ter z medsebojnim sodelovanjem poveča njihovo zanimanje in motivacijo. Nudi jim orodja in pogoje, da postanejo dejavni v lokalni skupnosti, celo do te mere, da se osebno vključijo v politiko (npr. eden od grških civilno-družbenih opazovalcev je dobil navdih za kandidacijo na občinskih volitvah v Atenah). Neformalna

metodologija spremljanja državljanov deluje na vse tri razsežnosti opolnomočenja: Začne se pri posamezniku (eni mladi osebi) in ustvari učinek, ki se razširi na skupino, ki seže vse dlje in dlje (skupnost). Proces razvijanja individualnih spretnosti, kompetenc in virov (samozavest, občutek identitete, zavedanje pravic in dolžnosti) skupaj s krepitvijo medosebnih kompetenc znotraj skupinske razsežnosti (komunikacijsko-odnosne spretnosti, timsko delo, avtonomija, vodenje, pristop k sodelovanju/konfliktom) in razvijanjem odnosov z odraslimi (mladinskimi delavci in političnimi predstavniki) omogoča, da so prispevki mladih k spremembam v lokalni skupnosti vidnejši, učinkovitejši in vplivnejši.

- **Civilno-družbeno spremljanje prispeva h krepitvi zmogljivosti mladinskih delavcev in mladinskih organizacij.** Mladi lahko civilno-družbeno spremljanje izvajajo individualno ali v skupinah. Projekt CIVIC-EU se je izvajal v skupinskem načinu, pri katerem so skupine mladih usposabljali, podpirali in usklajevali mladinski delavci. Izboljšanje spretnosti in znanja mladinskih delavcev je zato v tem procesu ključnega pomena. V zgodnjih fazah projekta je bilo zagotovljeno posebno usposabljanje o praksi spremljanja državljanov, da bi se mladinski delavci lahko seznanili s koncepti in delili skupni okvir dela. Mladinski delavci in vodje usposabljanja v petih državah EU so se naučili novih metodologij za podporo državljskega udejstvovanja, udeležbe mladih in aktivnega državljanstva v celovitem okviru, ki jih nameravajo uporabljati tudi v prihodnje in tako trajno vplivati na večje število mladih. Na organizacijski ravni je civilno-družbeno spremljanje nekaterim projektnim organizacijam omogočilo razvoj novih odnosov z lokalnimi organizacijami. Ta nova partnerstva prinašajo nova znanja, mreže in priložnosti za doseganje novih ciljev in/ali marginaliziranih mladih.
- **Zagotoviti je treba trajno civilno-družbeno spremljanje, od poskusnega do stalnega izvajanja sodelovalnih dejavnosti.** Civilno-družbeno spremljanje je skupna dejavnost oblikovalcev politik, mladih državljanov in strokovnjakov, ki se morajo naučiti razpravljati, razumeti in obravnavati svoje zapletenosti ter s sodelovanjem svoje slabosti spremeniti v prednosti. Če bi to postala stalna sodelovalna dejavnost vseh partnerskih organizacij (npr. letno načrtovanje), bi prispevala k spodbujanju kulturnega dela, pri katerem bi bili mladi državljanji obravnavani kot zavezniki, kar bi pripomoglo k doseganju boljših javnih politik in zmanjšalo ločnico med mladimi in institucijami.

Viri

Spletne strani projektnih partnerjev

CENTRUL ROMAN DE POLITICI EUROPENE - CRPE

<https://www.crpe.ro/en/>

AMAPOLA s.r.l. impresa sociale

<https://amapolaprogetti.org/>

PiNA

<https://www.pina.si/en/home/>

Sabiedrība par atklātību – Delna / Transparency International LATVIA (TI LATVIA)

<https://delna.lv/en/>

4C - cooperate- communicate- create - change

<https://project4corg.wixsite.com/4cngo>

GRAPHIC DESIGN
Marco Lampis

PHOTO CREDITS
Unsplash.it
Brooke Cagle
Chang Duong
Priscilla Du Preez
Jason Goodman
Kinga Howard
Desola Lanre Ologun
Annie Spratt
Timur Shakerzianov
Tim Mossholder